

277 ýyl geçensoň mazary tapylan Ibn Arabynyň ölümü

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 января, 2025

277 ýyl geçensoň mazary tapylan Ibn Arabynyň ölümü 277 ЫЫЛ
ГЕЧЕНСОҢ МАЗАРЫ ТАПЫЛАН ИБН АРАБЫНЫҢ ОЛҮМІ

Birwagtlar musulman ýurt bolan Ispaniyada dünýä inen we Siriýada reaksioner ruhanylar tarapyndan Siriýada dardan asylyp şehit edilen Muhiddin ibn Arabynyň syrly ölümü «Direliş. Ärtogrul» teleserialynyň üsti bilen gaýtadan uly gyzyklanma eýe boldy. Onum «Sin Sine girende Mimiň gabryny taparlar» diýen sözünüň manysyny 277 ýyllap tirip bilmediler. Diňe Osmanly türkmen patyşasy Soltan Ýowuz Selim Ibn Arabynyň mazaryny tapanda, onuň näme diýmek isländigine düşünip galdylar.

■ **Ibn Arabynyň ölümü**

Taryhyň çäňly sahypalaryny yzyna agdaryp, Ibn Arabynyň ýaşan döwrüne göz aýlamaga synanyşalyň. Şamda ýurt gezip ýören bir täsin derwüş – beýik alym, Hakdan halatly pir ýaşapdyr. Oňa Muhiddin ibn Araby diýipdirler. Döwründe ondan öñe geçjek alym bolmandyr. Yöne ol käbir betpygylly adamlaryň töhmetine ýygyýygdan uçrapdyr.

«Gülüň biten ýerinde gadry ýok» diýleni. Yoluna gül düşelmäge mynasyp adama azar bermän gezmeklikden geçen, gaýtam birnäçe gezek ony jayna kast etmäge synanyşypdyrlar. Galyberse-de, onuň daş-töweregi pul, wezipe, bähbit üçin üzeňňiden üç geçirgen, adam satmagy ýeke apbasyça-da görmezän göydük pikirli ejize ganym adamlardan doly bolupdyr.

Günlerde bir gün Muhiddin ibn Arabynyň sabyr-käsesi dolupdyr.

Beýik pir adamlaryň pesligine çydap bilmän seslenipdir:

– Eý halaýyk! Siziň çokunýan hudaýyňyz meniň aýagymyň astynda!
Şeýle diýibem aýagyny üç gezek ýere urupdyr. Göydüklesen, has

dogrusy, mankurtlaşan adamlar onuň bu sözüne düşünmändirler. Nirden düşünsinler?! Puly hudaý edinip, Allany ýatdan çykaran jemgyýetde alymlaryň sözüne däl-de, şarlatanlaryň sözüne gulak gerilýär ahyryn. Adamlar «Toba estapyrylla, Ibn Araby Allatalgalany aýak astyna aldyň diýýär-ow» diýişip, piri jezalandyrıp öldürmegiň kül-külüne düşüpdirler.

Ölüminiň öñ ýanynda Ibn Araby şeýle diýýär:

– Sin Şine girende Mimiň gabryny taparlar.

Sebäp diýseň şol wagt ölüm jezasy berlen adamyň mazary ýitirim edilip, üstüni çöp-çalam bilen basyrypdyrlar.

Aý aýlanypdyr, ýyl geçipdir... Ibn Arabynyň ölüminden iki asyr gowrak geçensoň Ýowuz Soltan Selim dünýä inipdir.

Mälim bolşy ýaly, Ýowuz Selim harby ýörişleriniň köpüsini Gündogar ýurtlaryna geçiripdir. Bir gün ol düýşünde Muhiddin ibn Arabynyň özünü çagyryandygyny görýär. Halypasyndan fetwa alyp, 60 müň adamlyk goşun jemleýär we Siwasdan Sinaý çölüne bakan ýola çykýar. Düýşünde Ibn Araby oña çöl hakyndaky maglumatlary beripdir. «Suwuňzy düýe derilerine dolduryň, agzyny-da mäkäm baglaň» diýip sargyt edipdir.

Ýowuz Soltan Selim Sinaý çölüne gadam basanda ýyllap nem dammaýan çölde ýagyş guýup başlaýar. Soltan 60 müň adamy bilen çöli kesip geçende ýeke esgeriniň bitiniň burny ganamandyr. Eýsem, ylymyň muňa berip biljek jogaby, maňzyňa batnykly düşündiriş barmyka? Nädip Garagumdan başbeter janalyjy çöli aşyp bildilerkä?

Ýörişleriň hemmesi ýeňiş bilen tamamlanypdyr. Mundan beýlæk yslam dünýäsi üçin mukaddes saýylýan goş-golamlar (mukaddes amanatlar), halyflyk Osmanlynyň elindedi. Ýowuz Selimiň getiren mukaddes emlákleri häzirem Stambulyň Topgapy muzeýinde (öñki Topgapy köşgi) sakanylýar.

Uzyn gepiň keltesi, Ýowuz Selim Şamy eýelänsoň, Ibn Aranynyň mazaryny agtaryp başlaýar. «Agtaryp Käbäni tapypdyrlar». Elbetde, şöhratly türkmen soltany Ibn Araby hezretleriniň mübärek guburyny tapypdyr.

■ **«Sin Şine girende Mimiň gabryny taparlar»**

Soltan ilkibaşa soraýar-ideýär, hiç ugur tapmaýar. Beýik piriň nirede ýatandygyny hiç kim bilmändir. Soň gezip ýören çopanyň biri: «Soltanym, onuň nirdedigini menem bilemok welin, goýunlarymyň käbiri bir ýere ýetende, şol ýere hiç aýak basmaýarlar, şol ýeriň daşyndan aýlanyp duruberýärler» diýipdir. Ýowuz Selim heýjana gelýär:

– Gazyň şol ýeri! Gazyň!

Esgerler aýylan ýeri gazyp başlanlarynda Ibn Arabynyň diri ýaly ýylgyryp ýatan bozulmadyk jesediniň üstünden barýarlar. Allanyň gudratyna, «Şehitler hemise diridir» diýen jümläniň hikmetine seretseñizläň!

Ýowuz Soltan Selim jesediň tapylan ýerinde kaşaň kümmet gurdurýar we piri şol ýerde depin edýär.

Biraz wagt geçensoň sultan piriň näme üçin ölüm bilen jezalandyrlyandygyny sorag-ideg edýär. Halk bolup geçenleri soltana gürrüň beripdir. Ýowuz Selim:

– Meni Ibn Araby hezretleriniň aýagyny üç gezek uran ýerine äkidiň – diýipdir.

Soltan salgy berilen ýere baryp, ol ýeri-de gazdyryp başlaýar. Gudrata serediň: gazylan ýerden çuwal-çuwal altyn çykyberipdir!

Indi «Sin Şine girende Mimiň gabryny taparlar» diýen jümläniň manysyny tirmäge synanyşalyň: Sin – Selim, Şin – Şam, Mim – Muhiddin diýmekdir, ýagny, «Selim Şama gelende meniň mazarymy taparlar» diýmekligi aňladýar. Baryp-ha Ýowuz Selim dogulmanka iki ýarym asyrdan gowrak wagt öň aýdylyp gidilen söz.

Häzir Türkiýäniň Stambul şäheriniň Fatih raýonyndaky mukaddes emlákler sakanylýan muzeýde bir daş bar. Ol daşyň yüzünde-de: «Iza dehalessinu weşsin. Zehere kabru Muhiddin» diýen ýazgy bar.

@ Kitapçylar. Geň-taňsy wakalar